

congressen en colloquia over audio-visuele media

1. De vidéographe

Jean Cloutier, directeur van het Audio-visueel Centrum van de Universiteit van Montreal, heeft een boek geschreven met als enigmatische titel: « La communication audio-scripto-visuelle à l'heure des self-media ou l'ère d'Emerec » (1). Dank zij de Ambassade van Canada, die op 17 mei de heer Cloutier, in gezelschap van Robert Forget, directeur van « Le Vidéographe » (waarover straks meer), naar het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel liet komen voor een « Audio-scripto-visueel » colloquium, kan ik tenminste de titel in verstaanbare termen pogen te vertalen

— EMEREC **EM**etteur-**REC**epteur

In de lijn van H.M. Enzensberger en W.B. Lerg, maar zonder hen te citeren, breekt Cloutier een lans voor de dialogische communicatie, waarbij eenieder tot zender én ontvanger van alle mogelijke boodschappen zou worden.

— SELF-MEDIA zijn die media die, in tegenstelling tot de media-supports, mass media en tele-media, deze individuele communicatie mogelijk moeten maken. Prototype hiervan is de fotografie (maar is dit wel primair een communicatie- of eerder een expressiemiddel of geheugenhulpje?), en sinds kort ook de videorecorder.

Dit alles weet Cloutier mooi te illustreren via een vergelijking van de massa-media met het openbaar vervoer en van de self-media met de individuele wagen waar ieder chauffeur zelf zijn uurrooster en traject kan bepalen. Het zou te gemakkelijk zijn deze metafoer tegen zijn stelling te gebruiken door b.v. te verwijzen naar de constataste tegen individuele transportmiddelen, naar verkeersopstoppingen en -ongevallen, om over het milieu-vervuilend effect nog te zwijgen.

— Tot de sluitsteen van zijn b(r)ouwsel komt Cloutier via volgende constructie:

audio	visueel	scripto
audio-visueel	scripto-visueel	
AUDIO - SCRIPTO - VISUEEL		

waarbij:

audio : lineair, fundamenteel in de tijd gesitueerd ;

visueel : globaal, structureel, gesitueerd in de ruimte ;

scripto : hybride (b.v. : fonetisch schrift, muzikale notatie).

Fundamenteel is hierbij dat aan het « scripto » een eigen statuut wordt toegekend, wat Cloutier alleen op basis van pragmatische en empirische, niet van theoretische overwegingen verrechtvaardigt. Als voorbeeld van een (poging tot) scripto-visuele communicatievorm noemt spreker zijn eigen boek.

« Audio-scripto-visueel » communiceren blijkt weinig meer in te houden dan wat medialogen reeds sinds geruime tijd als een « multi-media approach » aanprijzen. Tijdens de discussie vertelde Cloutier nog een en ander over zijn ervaringen als directeur van het Audiovisueel centrum van de Universiteit van Montreal, waarbij hij vanuit de hogere sferen van de audio-scripto-visuele communicatie-« theorie » afdaalde tot het, in dit geval interessantere, niveau van de dagelijkse omgang met de media. Zo noemde hij als grote fout die door de Amerikaanse universiteiten gemaakt werd bij het organiseren van hun A.V.-diensten, dat zij professionele « broadcasters » aantrokken die aan de universiteit N.B.C.-televisie gingen maken die helemaal niet aan de noden en objectieven beantwoordde, wat misschien mede de pessimistische geluiden kan verklaren die ons vanuit de U.S.A. over nut en efficiëntie van A.V.-middelen bij het onderwijs bereiken. Het A.V.-centrum te Montreal probeerde in zijn beginfase, toen het slechts door en paar stafleden bemand werd, alles zelf te produceren. Nu het is uitgegroeid en de personeelsbezetting 80 man bereikt, wordt veel minder centraal geproduceerd maar is het voornaamste objectief aan de gebruikers te leren zelf te produceren, en hen daar de mogelijkheid toe geven.

Tijdens de voorbije maanden nam Johan Van Heddegem (assistent Ce. Co. We.) deel aan een drietal colloquia over audiovisuele media (Rijssel, Canadese ambassade - Brussel en Luik). Hiernaast bericht hij over de werkzaamheden.

« Le Vidéographe »

Robert Forget's verhaal over de « Vidéographe » sloot naar de geest nauw aan bij wat Cloutier over Emerec en de self-media gezegd had, maar hier betrof het een heel concrete, praktische realisatie met cijfers en voorbeelden van resultaten gestaafd, van wat op vele video-bijeenkomsten als vrome wensdromen, utopische slogans, of in het beste geval in tijd en ruimte beperkte « piloot »-projecten voor wijk- en gemeenschapstelevisie voorgesteld wordt.

De « Vidéographe » groeide in de schoot van het O.N.F. (Office National du Film), waar men zich zorgen maakte over het groot aantal projecten die voor subsidie aan het O.N.F. voorgelegd werden maar wegens gebrek aan middelen geweigerd moesten worden. Als alternatief werd in 1971, onder leiding van Robert Forget, de « Vidéographe » gesticht met als bedoeling, dank zij eenvoudige en relatief goedkope halveduims-video-recorder-apparatuur, zoveel mogelijk projecten te realiseren en, zeer belangrijk, te distribueren.

Productie

Om het even wie kan, zelfs zonder voorafgaande ervaring, een project aan de selectiecommissie, samengesteld uit de staf — een 8-tal mensen — van de « Vidéographe », voorleggen, die op basis van nogal vage en onduidelijke criteria, uit de aangeboden voorstellen een aantal selecteert. Zo werden in 1972 125 projecten op de 420 voorgestelde in productie genomen.

De indiener van een aanvaard project krijgt de beschikking over een draagbare opname-set — camera en videorecorder — en een bepaald bedrag om de produktiekosten (verplaatsing, accessoires, geen

salaris) te dekken.

Voor de montage — met videobanden, zeker met halveduims-materiaal, altijd een moeilijke zaak — kan de realisator 24 uur op 24 bij de Vidéographe terecht. De daar aanwezige montage-modules, bestaande uit twee gekoppelde videorecorders, zijn zo eenvoudig geconstrueerd dat praktisch iedereen er binnen de 5 minuten mee kan leren werken, terwijl de kwaliteit, dank zij b.v. een elektronisch snuffje dat toelaat de stabiliteit van reeds opgenomen banden te verbeteren, toch zeer bevredigend blijft. Ook de geluidsopname-studio, waar in principe voor ieder project originele muziek opgenomen wordt, is zo opgevat dat de realisator zelf de apparatuur kan bedienen.

Distributie

In het gebouw van de « Vidéographe » (1604 rue Saint-Denis, Montréal 129) werd een videotheater met 115 plaatsen geïnstalleerd, waar de « videogrammen » vertoond worden. De zetels zijn in cirkel opgesteld rond 6 monitors die aan het plafond opgehangen zijn, om op die manier de discussie te stimuleren.

Daarnaast kunnen uit de « videotheek » cassettes ontleend en ter plaatse, individueel, bekeken worden. Een kopieerdienst bezorgt gratis, aan wie daarom verzoekt en een blanco band opstuurt, kopieën van de beschikbare videogrammen. Op deze manier zijn op dit ogenblik 600 kopieën in omloop en werden, verspreid over Canada, een 7-tal videotheken opgericht waar videogrammen bewaard en vertoond worden.

Tenslotte werd in 1972 3-maal met « selecto-t.v. » geëxperimenteerd: wie op het kabelnet geabonneerd is, kan tijdens een rechtstreeks programma naar de studio telefoneren en om de uitzending van een

videogram verzoeken en er achteraf, steeds rechtstreeks op antenne, telefonisch op reageren.

Financiën

De hele technische infrastructuur, o.a. bestaande uit 7 mobiele opnamesets, 3 montage units en een unit voor animatie rechtstreeks op beeldband, kostte ongeveer 50.000 Can. \$. (minder dan één professionele kleurencamera). De jaarlijkse werkingskosten, inclusief personeels-, productie- en distributiekosten, bedragen 150.000 Can. \$ (minder dan één aflevering van « Mannix »). De gemiddelde produktiekosten per videogram, waarvan de duur van 4 tot 90 minuten varieert maar gemiddeld 30 minuten (= speelduur van een cassette) bedraagt, is 500 Can. \$ waarvan meer dan de helft aan reclame voor het lanceren van de videogram besteed wordt.

De te Brussel vertoonde fragmenten vielen op door hun technische kwaliteit. Zij illustreerden dat een aantal technische problemen die door sommigen als argument gebruikt worden om bepaalde toepassingen van video-apparatuur af te remmen, mits een minimum aan verbeeldingskracht en tegen geringe kosten opgelost kunnen worden. Het gebrek aan stabiliteit van gekopieerde banden, de onmogelijkheid halveduims-banden te monteren of op beeldband te animeren, de incompatibiliteit tussen de verschillende systemen die kopiëren onmogelijk maakt, de ingewikkeldheid van de apparatuur die niet toelaat dat zij door « amateurs » gemanipuleerd wordt, zijn even zovele taboes die van televisie het voorbehouden domein van de professionals willen maken, maar waartegen men in Montréal blijkbaar telkens een geschikte parade heeft weten te verzinnen.

Misschien zou één van de taken voor een audiovisuele dienst te Leuven kunnen zijn, via een aan de eigen situatie aangepaste « Vidéographe »-organisatie aan de hele universitaire en, waarom niet, Leuvense gemeenschap de kans te geven A.V.-projecten te realiseren, ook als die niet onmiddellijk voor het universitair onderwijs of onderzoek dienstig zijn maar b.v. bij culturele animatie, studentenacties of buurtwerk kunnen ingeschakeld worden.

(1) Uitgegeven door « Les Presses de l'Université de Montréal »; in Europa verdeeld door La Librairie l'Ecole, 11, rue de Sèvres, Paris 5e.

2. De audiovisuele communicatie en de universiteit

Van 24 tot 28 september organiseerde de AUPELF (Association des Universités partiellement ou entièrement de langue française) in het Congressenpaleis te Luik een colloquium over « de audiovisuele communicatie en de universiteit ».

Meer dan tweehonderdvijftig deelnemers, behorend tot een zeventigtal universiteiten, werden bijeengebracht door hun status van francofoon én universitair maar bleken verder van zeer divers pluimage te zijn: theoretici resp. practici, mediaspecialisten resp. vakdeskundigen die wel eens met een of ander medium werken, naïef-optimistische A.V.-militanten resp. zich extreem kritisch opstellende sceptici, opleiders tot resp. met de massa-media, humane resp. positieve wetenschapbedrijvers, een meerderheid traditionele Europese universitaires resp. een uitgebreide, ondanks haar strijdbare francophonie erg anglo-saksisch beïnvloede Canadese delegati uit Québec. Genoemde en andere elkaar op de koop toe doorkruisende en overlappende tegenstellingen gaven soms aanleiding tot interessante debatten, maar meestal tot onoverbrugbare communicatiestoornissen en tijdrovende pogingen om de discussie binnen de grenzen van de vooropgestelde gespreksthema's te houden.

Het colloquium vergaderde afwisselend 's ochtends in plenaire zitting en 's namiddags in vier werkgroepen die ieder een specifiek thema behandelden, dezelfde thema's die achtereenvolgens in de vier ochtendzittingen besproken werden.

Bij de organisatie van de pleulaire vergaderingen werd uitgegaan van de veronderstelling dat als men een specialist tien minuten geeft om een onderwerp in te leiden en daarna een heterogeen gezelschap van 250 mensen over dat onderwerp meer dan twee uur lang laat discussiëren, men als resultaat een uitputtende inventaris van het gestelde probleem en een stel onmiddellijk toepasbare oplossingen bekomt. In de praktijk was het resultaat, niet geheel onverwacht, een verward naast elkaar gepraat dat van dag tot dag redundanter werd; waarbij eenieder

fanatiek zijn eigen stokpaardje bereed, waarbij specifieke situaties naar hartelust gegeneraliseerd werden, waarbij de praktijk denigrerend op de theorie neerkeek en vice-versa, waarbij theorie voortdurend met linguïstiek of semiologie geïdentificeerd werd, waarbij de semiologie onge-nuanceerd opgehield of verguisd diende te worden, en waar sommigen te pas of te onpas met de kreet « ideologie » schermden wat anderen allergische reacties bezorgde. Dit alles kon het enthousiasme niet bekoelen en ondanks een — zij het beperkt — aantal dissidente stemmen bleek de meerderheid het erover eens dat het « audiovisuele » een zaak is waarvoor gevochten moet worden en die zich voorlopig liever niet aan fundamentele autokritiek waagt.

De middagzittingen hadden gelukkig wat steviger grond onder de voeten en waren vooral gewijd aan het vertonen en bespreken van concrete realisaties: in totaal werden meer dan 60 documenten voorgesteld, variërend van een eenvoudige gesonoreerde dia-reeks tot een in de O.R.T.F.-studio's gerealiseerde kleur videotape. Hierbij was de didactische bruikbaarheid dikwijls omgekeerd evenredig met de omvang van de ingezette middelen. Hoewel sommige realisaties als gevolg van hun technisch stuntelige kwaliteit niet om aan te zien, dus didactisch waardeloos waren.

De eerste sectie behandelde het onderwĳs van het audio visuele. Hierbij viel de nadruk evenzeer op de sensibilisering en opleiding van docenten binnen en buiten de universiteit als op het onderwĳs dat studenten tot audiovisuele specialisten moet maken.

De tweede sectie poogde een status questionis van het audiovisueel onderzoek op te stellen. De voorgestelde researchprojecten lagen zowel op het domein van de semiologie als van de didactiek en bemoeiden zich vooral met problemen van analyse en van evaluatie.

In de derde sectie, over experimenten met en toepassingen van het audiovisuele binnen de universiteit, waren vakdeskundigen

die van audiovisuele middelen gebruik maken talrijker vertegenwoordigd dan eigenlijke audiovisuele specialisten of didactici. Hoezeer men ook bij herhaling pleitte voor een multi-media approach bleek « audiovisueel » toch in grote mate met « televisie » gelijkgesteld te worden.

De vierde sectie besprak het audiovisuele buiten de universiteit. Naast « open universiteit »-experimenten werd hier ook gemeenschapstelevisie en de rol van televisie bij socio-culturele animatie behandeld. In een rondetafel-gesprek over de organisatie van een audiovisuele dienst binnen de universiteit werd over heel praktische, concrete problemen van gedachten gewisseld. Een remmende factor bleek te zijn dat een academische carrière nog steeds op basis van publikaties en niet van andere, b.v. didactische prestaties wordt opgebouwd. De klemtoon viel op de rol van de audiovisuele specialist als tussenpersoon, als bemiddelaar tussen de techniek en de vakspecialist.

Tijdens de slotzitting werd het syntheserapport geamendeerd en werden een reeks aanbevelingen voor de follow up van het colloquium goedgekeurd.

3. A.V.-middelen en ingenieursopleiding

Op woensdag 9 mei 1973 organiseerden de S.E.E. (Société Française des Electriciens, des Electrotechniciens et des Radioélectriciens) en de K.B.V.E. («Koninklijke Vereniging der Elektrotechnici») te Rijsel, op de campus van Villeneuve d'Ascq, een studiedag over Audiovisueel Onderwijs.

Normaal zou van een door ingenieurs georganiseerde A.V.-bijeenkomst kunnen verwacht worden, dat daar vooral aan recente technologische ontwikkelingen op het gebied van A.V.-hardware aandacht zou besteed worden. Dit was echter niet het geval: centraal stond de manier waarop A.V.-middelen bij de opleiding en bijscholing van ingenieurs ingeschakeld kunnen worden.

Professor A. JONES, directeur van het «Centre IMAGO» (computer-assisted multimedia instruction) van de U.C.L., sprak over de ontwikkeling van een informatica-onderwijssysteem. De nadruk valt hierbij niet op de A.V.-middelen maar wel op de computer: Prof. Jones oefent, soms gefundeerde, kritiek op hen die alle heil van het audiovisuele verwachten, maar geeft soms zelf de indruk een overdreven vertrouwen in de computer te stellen. In zijn systeem gebruikt hij televisie (videorecorder) alleen om de studenten te motiveren, niet om informatie over te brengen. Als redenen hiervoor noemt hij:

- het feit dat slechts zeer weinig leerinhouden op een «dynamische manier» moeten uitgelegd worden, en dat in alle andere gevallen een handboek gecombineerd met cassette-magnetofoon even goed voldoet;
- de hoge kostprijs van televisie. De inleidende, motiverende t.v.-programma's worden aan een gespecialiseerde firma uitbesteed en kosten ongeveer 10.000 B.F. per minuut.

Dit tweede argument verliest misschien van zijn overtuigingskracht als men prof. Jones hoort vertellen dat een (evaluerende-controlerende) computer-vragenlijst 160 man/uur voorbereiding vergt.

Tweede spreker was de heer R. TIEBERGHIEN, diensthoofd van het departement Pers en Public Relations bij de N.V. PHILIPS te Brussel die sprak over «Een van de grote veroveringen van de magnetofoon: het levende talen-laboratorium». De heer Tieberghien is iemand met een blijkbaar vooral technische background

die, omdat hij over taalonderricht moet praten, snel even speciaal voor deze gelegenheid, zoals hij het zelf zegt, «de hele literatuur» over fonologie en linguïstiek heeft doorgenomen, erdoor gepassioneerd is geraakt en er op een enthousiaste, zij het enigszins naïeve maar voor zijn collega's-ingenieurs blijkbaar overtuigende manier over komt praten.

De heer Michel-Yves BERNARD, professor aan de C.N.A.M. (Conservatoire National des Arts et Métiers) te Parijs sprak over de diffusie via televisie van de cursussen van de C.N.A.M. De C.N.A.M. is een instituut dat onderricht verstrekt aan volwassenen die daarnaast nog een normale beroepsactiviteit uitoefenen. Vooral met als bedoeling het hoofd te bieden aan verplaatsingsmoeilijkheden van de cursisten, werd vanaf 1952 gedecentraliseerd, en werden vanaf 1963 in de annexe centra televisietoestellen geplaatst, die via straalverbindingen «rechtstreekse reportages» opvingen van de in het amfitheater van de C.N.A.M. gedoopte cursussen. Vanaf 1966 werden deze colleges ook over het open net uitgezonden, terwijl ze sinds 1969 op video-recorder vastgelegd worden en op beeldband naar de centra in de Parijse voorsteden en de provincie verstuurd. Het blijft echter gaan om normale ex-cathedra lessen die uitgezonden, respectievelijk ingeblikt worden, waarbij televisie dus als een zuiver transportmiddel fungeert, dat verder geen enkele invloed heeft op leerstof of onderrichtsmethode.

Een gelijkaardig experiment, maar dan binnen één instituut, werd voorgesteld door Prof. R. KLING van de «Ecole Centrale des Arts et Manufactures» te Parijs. Gezien het steeds toenemend aantal studenten aan de «Ecole Centrale», worden voor sommige lessen de studenten verdeeld in groepjes van een 30-tal die, onder leiding van een assistent-monitor, een rechtstreekse reportage van een hoorcollege op t.v.-schermen kunnen volgen. Het is hierbij op zijn minst onduidelijk wat het voordeel is van het volgen van de colleges via televisie, tenzij men zou aannemen dat televisie automatisch leidt tot beter en efficiënter onderricht.

Na de middag vertelde Generaal BERTRAND, algemeen afgevaardigde van de S.E.E., hoe op video-recorder opgenomen cursussen gebruikt worden bij de bij- en

herscholing van ingenieurs die reeds in een of ander bedrijf of instelling werkzaam zijn, dus ter vervanging van residentiële seminaries. Uit de discussie bleek dat er nogal getwijfeld werd aan het rendement van de gebruikte methode: de noodzaak om de studenten te laten begeleiden door een monitor, die misschien even goed de lessen zelf zou kunnen verzorgen; de hoge kostprijs (25.000 F.F. voor een magnetoscoop met twee monitors voor de weergave; 3.000 F.F. huurgeld voor een cursus van 6 uur). Dit alles ondanks de wel erg optimistische schatting van Gen. Bertrand die voor één uur opname slechts 8 uur voorbereiding rekent. Als voornaamste functie van de monitor werd vermeld dat hij, indien nodig, de band kan stoppen en sommige fragmenten of de hele les herhalen. Maar misschien is het feit dat dit nodig blijkt juist een symptoom voor een slechte didactische en/of televisuele structurering van de programma's.

Als laatste sprak de heer KEVORKIAN, diensthoofd voor de productie van educatieve programma's bij de O.R.T.F. Hij legde de nadruk op enkele technische, organisatorische en financiële aspecten van de professionele televisieproductie.

Nog enkele nabeschouwingen:

- Deze studiedag was een voorbeeld van een bijeenkomst, zoals er steeds meer georganiseerd worden, waar een aantal mensen, die gewoonlijk geen A.V.-specialisten zijn maar die om een of andere reden, gewoonlijk met veel enthousiasme en goede wil, soms met zeer beperkte maar soms ook met buiten verhouding grote technische en financiële middelen, soms met een zeer verdienstelijk maar soms ook met een eerder bedenkelijk resultaat, een of ander op het domein van de toepassing van audiovisuele hulpmiddelen bij het onderwijs gerealiseerd hebben, zich helemaal met hun prestatie identificeren, en heel fier komen uitzetten, motiveren en verdedigen wat ze gedaan hebben.

- Sprekers die een pleidooi komen houden voor het gebruik van A.V.-middelen bij de kennisoverdracht, doen dit met behulp van hun stem, bord en krijt. Het meest gesofistikeerde A.V.-middel dat door de referenten gebruikt werd, was de diaprojector. De videorecorder diende alleen om voorbeelden van gerealiseerde programma's te vertonen. In contrast met b.v. de «Groningse video-organie Agora '72» kan dit bescheiden, maar misschien overdreven sober lijken.

- De vertoende voorbeelden bestonden, zoals na de uiteenzettingen te verwachten was, voor 100 % uit «reportages» van ex cathedra-lessen. Net alsof het toenemend aantal studenten het enige probleem zou zijn waar het onderwijs vandaag mee geconfronteerd wordt, en televisie in zijn meest rudimentaire toepassingsvorm een onmiddellijke oplossing aan dit probleem zou kunnen geven.
- Zelfs deze eenvoudige «reportages» waren stuntelig gerealiseerd: storende cadrages en beeldovergangen, onleesbare teksten, veel te lange programma's. Zij die spreken over een audiovisuele generatiekloof kunnen hier een argument in vinden: de literair gevormde prof is, gefascineerd door het beeld, allang blij als hij een plaatje kan laten zien; maar de met film en televisie grootgebrachte student, gewend aan professionele producten, is veel meer blasé en laat zich door «slechte televisie» niet paaien.

Johan Van Heddegem

In Vlaanderen vierden radio en televisie bijna gelijktijdig een temporele mijlpaal: de televisie bestond op 31 oktober 1973 twintig jaar en de radio werd vijftig op 23 november. Na resp. twee en vijf decennia - zo blijkt o.a. uit de kwaliteitscontrole door commentariërende beschouwers, het gemakker van ingezonden-stukken-schrijvers, het wantrouwig, korzelig gemier van politici en de mislukte poging tot weerwoord van de omroeptop tijdens de openbare «hoorzittingen» en het programma «Wat hebben we U misdaan?» - het optimisme omtrent de mogelijkheden van de BRT flink verminderd.

Dat kaduke van de BRT heeft volgens Herman van Pelt vele oorzaken. Hieronder duidt hij er bondig zes aan.

1

De verering voor de nationale éenheidsomroep berust in België al sinds 1930 op louter pretentie. In dat jaar werd in der haast en helemaal bezeten van het Britse voorbeeld de nationale eenheidsomroep als een kunstmatig Fremdkörper opgelegd aan een verzameling groepen met zeer uiteenlopende belangen en wensen. Het NIR heeft dan ook meer problemen opgeroepen dan het heeft opgelost.

Maar omdat men in dit land de organisatie van de omroep meer waardeert naar wat ze belooft dan naar wat ze presteert, werd in 1960 de fundamentele optie voor een monopolistische nationale omroep opnieuw bevestigd en zelfs versterkt. Dit leidde evenwel opnieuw tot veel teleurstelling en zeer ongunstige waardeoordelen, wat na al die jaren toch een sterke aanwijzing is dat het gekozen stelsel voor ons land niet voldoet.

2

Van groot belang is ten tweede dat het concept van de pluriformiteit dat men wilde gerealiseerd zien in een veelvoud van meningen in één omroep i.p.v. in een veelvoud van omroepverenigingen, in België leidt tot een opeenstapeling van partijpolitieke en andere belangen in de omroep, en tot een dwangmatig gebruik van bureaucratische technieken (de grootste gemene deler) en niet eens met een meetmaat te bepalen normen (streng objectiviteit) als maat van alle omroepwerk. In het gekozen stelsel wordt de practicus overstelpt met afspraken en dient hij louter als doorgeefluik en onpersoonlijk apparaat voor de weerspiegeling (zonder waardering) van andermans opvattingen en ideeën, een procedure die onvermijdelijk leidt tot uitwassen als individuele terreinjacht en bekocht wordt met spanningen en onontkoombare conflicten.